

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU3

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, som uppgår till ca 105 miljarder kronor. Därmed avstyrker utskottet de alternativa budgetförslag som förts fram i motioner. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag om ändringar i socialförsäkringsbalken. Lagändringarna föreslås huvudsakligen träda i kraft den 1 januari och den 1 april 2025.

I betänkandet finns fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP). Ledamöterna från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet avstår från ställningstagande när det gäller budgetbeslutet och redovisar i stället sina överväganden i särskilda yttranden.

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:1 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Åtta yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

 Budgetprocessen i riksdagen4

Utskottets överväganden.....6

 Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 126

 Statens budget inom utgiftsområde 129

Särskilda yttranden18

 1. Statens budget inom utgiftsområde 12 (S).....18

 2. Statens budget inom utgiftsområde 12 (V)19

 3. Statens budget inom utgiftsområde 12 (C)20

 4. Statens budget inom utgiftsområde 12 (MP)21

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag23

 Propositionen23

 Motioner från allmänna motionstiden 2024/2523

Bilaga 2

Regeringens och motionärernas anslagsförslag25

Bilaga 3

Regeringens lagförslag26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Statens budget inom utgiftsområde 12

a) Anslagen för 2025

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 12 enligt regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:1 utgiftsområde 12 punkt 3 och avslår motionerna

2024/25:1916 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V),

2024/25:1926 av Isabell Mixter m.fl. (V) yrkandena 6 och 12,

2024/25:2156 av Martina Johansson m.fl. (C),

2024/25:3028 av Anders Ygeman m.fl. (S) yrkandena 1, 3 och 4 samt

2024/25:3213 av Märta Stenevi m.fl. (MP).

b) Lagförslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,

2. lag om ändring i lagen (2024:471) om ändring i lagen (2023:907) om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:1 utgiftsområde 12 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 3 december 2024

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Viktor Wärnick

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viktor Wärnick (M), Tony Haddou (V)*, Ludvig Aspling (SD), Anders Ygeman (S)*, Sanne Lennström (S)*, Clara Aranda (SD), Jessica Rodén (S)*, Åsa Eriksson (S)*, Daniel Persson (SD), Ola Möller (S)*, Magnus Resare (M), Ingemar Kihlström (KD), Nima Gholam Ali Pour (SD), Patrik Karlson (L), Caroline Högström (M), Anders W Jonsson (C)* och Annika Hirvonen (MP)*.

* Avstår från ställningstagande, se särskilda yttranden.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens budgetproposition 2024/25:1 i de delar som gäller utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn och ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2024/25. Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen i bilaga 3. Motionsförslagen finns också i bilaga 1.

I bilaga 2 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2025 samt de avvikelser från dessa som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet föreslår i sina respektive budgetmotioner.

Under beredningen av ärendet har Försäkringskassans generaldirektör informerat utskottet om myndighetens arbete.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i ett första steg genom ett beslut fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § tredje stycket riksdagsordningen).

Riksdagen har bifallit regeringens förslag och bestämt utgiftsramen för 2025 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn till 104 531 499 000 kronor (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49). I detta betänkande föreslår socialförsäkringsutskottet för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag och bemyndiganden om ekonomiska åtaganden för utgiftsområdet ska göras genom ett enda beslut. Lagförslag som har en tydlig anknytning till statens budget ska också ingå i beslutet (11 kap. 18 § fjärde och sjätte styckena riksdagsordningen).

Uppföljning av regeringens resultatredovisning

Regeringen ska enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) lämna en redovisning i budgetpropositionen av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat.

I utskottens uppgifter ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § regeringsformen). Som en del i utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Riksdagen har beslutat om riktlinjer för bl.a. den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning (framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335).

Utskottet har mot den bakgrunden gått igenom regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 12 i budgetpropositionen. Genomgången är ett underlag för utskottets behandling av budgetpropositionen och för den fortsatta mål- och resultatdialogen med regeringen.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att regeringens resultatredovisning behandlas först. Därefter behandlar utskottet de förslag i budgetpropositionen och de motionsförslag som gäller statens budget inom utgiftsområde 12, vilket inkluderar lagförslag om begränsning av möjligheterna att använda föräldrapenning på arbetsfri tid och när föräldern förvärvsarbetar samt om förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer inom bostadsbidraget.

Utskottets överväganden

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 12

Propositionen

Riksdagen har beslutat om följande mål för utgiftsområde 12 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16:88):

- Den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn.
- Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap.

Regeringen använder följande centrala indikatorer för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet:

- Barnfamiljernas inkomstutveckling.
- Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard och med låg inkomststandard.
- De familjeekonomiska stödens betydelse för hushållens inkomster och för den utjämnande effekten mellan hushåll med och utan barn.
- Föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen och föräldraledighet.

Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att medianen för barnhushållens ekonomiska standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet) ökade för samtliga barnhushåll under perioden 2014–2021, men uppvisar en svag nedgång sedan 2021. Nedgången beror enligt regeringen på att den ekonomiska standarden är beräknad i fasta priser och att inflationen var hög 2023. Det finns stora skillnader i ekonomisk standard mellan olika typer av barnhushåll och dessa skillnader är bestående över tid. Ensamstående kvinnor med flera barn har lägst ekonomisk standard av de olika hushållstyperna. En viktig förklaring till skillnaderna är att ensamstående kvinnor med barn har lägre sysselsättningsgrad än ensamstående män med barn. Ensamstående kvinnor och män har även lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Skillnader i sysselsättningsgrad är en central förklaring till att den ekonomiska standarden i genomsnitt är lägre i hushåll där föräldrarna är utrikes födda än i hushåll där föräldrarna är inrikes födda.

Ett kompletterande mått för att mäta ekonomisk utsatthet är låg inkomststandard. Ett hushåll har låg inkomststandard om hushållets disponibla inkomst är mindre än den beräknade basinkomsten. Andelen barnhushåll med låg inkomststandard beräknas minska för samtliga hushållstyper. Andelen barnhushåll med varaktigt låg inkomststandard har minskat över tid men är fortsatt högre i vissa grupper som har svag anknytning till arbetsmarknaden. Familjepolitikens bidrag för att barnhushållen ska nå en god ekonomisk

levnadsstandard, i meningen en inkomst som överstiger gränsen för låg ekonomisk standard, har varit i stort sett oförändrat de senaste åren. Om de familjepolitiska stöden räknas bort från ekonomisk standard, skulle 24 procent av barnhushållen ha haft en låg ekonomisk standard 2023. Med stöden minskade den andelen till 15 procent. Familjepolitiken har särskilt stor betydelse för ensamstående kvinnor med flera barn. Andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor med tre eller fler barn är 61 procent. Om de ekonomiska stöden inom familjepolitiken räknas bort skulle andelen varit betydligt högre, 79 procent. Av regeringens resultatredovisning framgår att barnfamiljers ekonomiska standard är lägre än för hushåll utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken har därför en kompensatorisk effekt. Utan den hade barnhushållen generellt haft en ekonomisk standard som motsvarade 74 procent av den för hushåll utan barn och med stöden 81 procent. Barnhushållens ekonomiska standard har ökat över tid och familjepolitikens betydelse för att utjämna ekonomiska skillnader mellan hushållen har varit ungefär densamma de senaste åren.

Enligt regeringen visar uppföljningar att uttag av föräldrapenning i större utsträckning har koncentrerats till tiden före barnets fyraårsdag, vilket är i enlighet med lagstiftarens intentioner. Föräldrapenninguttaget är som mest intensivt under barnets två första levnadsår. Sett över tid använder män en allt större andel av den föräldrapenning som tas ut under barnets två första år. En större andel av föräldrarna delar föräldrapenningen jämställt men stora skillnader i föräldraledigheten består. Totalt sett nyttjar kvinnor fortfarande flest dagar, inklusive obetalda dagar med föräldraledighet. Det är ungefär vart femte föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (med jämställt avses att båda föräldrarna tar ut minst 40 procent av föräldrapenningen) under barnets två första levnadsår. Andelen har ökat över tid, men takten i ökningen har minskat på senare år. Det är främst föräldrar med högre utbildningsnivå som delar föräldrapenninguttaget mer jämställt. Den tillfälliga föräldrapenningen är mer jämnt fördelad mellan män och kvinnor än föräldrapenningen, men även när det gäller vård av sjukt barn tar kvinnor ut en större andel av dagarna. Under 2023 var 65 procent av mottagarna av barnbidrag kvinnor, och 35 procent var män. Andelen män som är mottagare av barnbidrag har ökat marginellt mellan 2021 och 2023.

Regeringen bedömer att målen för den ekonomiska familjepolitiken är delvis uppfyllda.

Familjepolitikens bidrag till en god levnadsstandard för barnfamiljerna har varit på samma nivå under de senaste åren. Stora skillnader mellan olika barnhushåll består dock när det gäller nivå och utveckling av ekonomisk standard över tid. Utan den ekonomiska familjepolitiken hade andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard varit betydligt högre. Familjepolitiken kan dock inte ensamt bidra till en god ekonomisk levnadsstandard; att föräldrarna förvärvsarbetsar spelar en avgörande roll för att undvika ekonomisk utsatthet.

Familjepolitiken minskar också skillnaderna i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn. Skillnaderna kvarstår, men familjepolitiken bidrar till en utjämning. Störst betydelse har stöden för hushåll med flera barn.

Regeringen bedömer att den ekonomiska familjepolitiken bidrar till utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap. En större andel av föräldrarna delar föräldrapenningen jämställt men stora skillnader i föräldraledighetslängd består. Det finns fortsatta utmaningar. Kvinnor tar ett betydligt större ansvar än män för vård av barn under längre föräldraledigheter. Det är enligt regeringen indikationer på att föräldraskapet fortfarande inte är jämställt.

Utskottets bedömning

Utskottet konstaterar att det sedan flera år pågår en dialog mellan riksdagen och regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. Utskottet anser att det är viktigt att det utvecklingsarbetet fortsätter, och utskottet vill framhålla betydelsen av en fortsatt dialog mellan riksdagen och regeringen i detta arbete.

När det gäller resultatredovisningens övergripande struktur vill utskottet framhålla att den överlag är av god kvalitet. Användningen av en ny beräkningsmetod gör det dock svårt att följa redovisningen i diagram 3.4 som visar de familjepolitiska stödens andel av ekonomisk standard per hushållstyp och år.

I likhet med tidigare år välkomnar utskottet att regeringen redovisar köns-mönster på ett tydligt sätt i statistiken och kommenterar skillnader mellan kvinnor och män när det är relevant, och att det görs såväl i redovisningen av resultat som i regeringens bedömning av målpuppfyllelsen. Likaså värdesätts uppdelningen på flera olika hushållstyper samt på inrikes och utrikes födda, vilket ger goda förutsättningar för att bedöma den ekonomiska familjepolitikens resultat för olika grupper. Utskottet uppmärksammar regeringens resonemang om det s.k. fruktsamhetstalet och de utmaningar som ett minskat antal barn per kvinna kan medföra i ett längre perspektiv. Utskottet noterar att antalet dubbeldagar nyligen ökats i syfte att underlätta för olika familjekonstellationer att använda föräldrapenningen. Enligt regeringen visar undersökningar om hur dubbeldagarna har använts på att möjligheten till en samtidig ledighet tidigt i barnets liv kan bidra till en mer jämställd fördelning av föräldrapenning. I likhet med tidigare uttalanden anser utskottet att det kan finnas skäl att fördjupa resonemanget hur den förda politiken bidrar till målpuppfyllelsen när det gäller jämställt föräldraskap.

I övrigt delar utskottet regeringens bedömning att familjepolitiken bidrar till en god levnadsstandard men att det fortfarande finns stora skillnader i ekonomisk standard mellan hushåll med och utan barn. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att fortsatta insatser inom familjepolitiken riktade till utsatta barnfamiljer är motiverade för att utjämna inkomstskillnader. Som framkommer i det följande ställer sig utskottet positivt till regeringens förslag att prioritera barnhushåll med låg inkomst och små ekonomiska marginaler

genom att förlänga utbetalningen av det tillfälliga tilläggsbidraget inom bostadsbidraget under ytterligare en period. Som regeringen anger finns det även anledning att arbeta för ett fortsatt högt arbetskraftsdeltagande för att minska den ekonomiska utsattheten bland barnfamiljer, särskilt för grupper som i genomsnitt har en svagare förankring på arbetsmarknaden. Utskottet delar regeringens bedömning att utvecklingen mot ett mer jämställt föräldraskap, mätt som en jämn fördelning av föräldrapenning och föräldraledighet mellan kvinnor och män, har fortsatta utmaningar.

Statens budget inom utgiftsområde 12

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt regeringens förslag och antar regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken. Motionärernas alternativa förslag till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 12 avslås.

Jämför särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Propositionen

Anslaget 1:1 Barnbidrag

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 32 048 147 000 kronor för 2025 till anslaget 1:1 Barnbidrag. Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner.

Barnbidraget är ett generellt bidrag och kompenserar för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Allmänt barnbidrag står för ca 88 procent av utgifterna för hela anslaget. Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år förväntas minska under prognosperioden, vilket innebär att utgifterna blir lägre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Utgifterna för förlängt barnbidrag ökar svagt under perioden. Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas ligga stabilt under prognosperioden men är på längre sikt osäkra. Sammantaget innebär det att utgifterna för anslaget förväntas minska under prognosperioden.

Anslaget 1:2 Föräldraförsäkring

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 50 765 281 000 kronor för 2025 till anslaget 1:2 Föräldraförsäkring. Anslaget får användas för utgifter för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning samt ålderspensionsavgift för dessa förmåner.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivåer, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning och föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Under prognosperioden förväntas antalet födda barn att minska något, liksom antalet barn i åldrarna 0–12 år. Det har en sänkande effekt på utgifterna. Samtidigt förväntas prisbasbelopp och timersättning öka över tid, vilket innebär att medelersättningen höjs för förmånerna och därmed ökar utgifterna.

För barn födda fr.o.m. 2014 har regelverket för åldersgränserna i föräldrapenning ändrats, vilket har haft en sänkande effekt på utgifterna under de senaste åren. Under perioden 2023–2025 tillkommer åldersgrupper för vilka föräldrapenning kan tas ut, eftersom det för barn födda 2014 och framåt finns möjlighet att få föräldrapenning t.o.m. den dag barnet fyller 12 år eller den senare tidpunkt då barnet har avslutat det femte skolåret. Det förväntas ha en höjande effekt på utgifterna. Under 2023 var antalet födda barn mycket lågt, vilket innebär minskade utgifter för föräldrapenningen. Antalet födda barn förväntas enligt SCB fortsätta minska under prognosperioden. Sammantaget prognosticeras antalet utbetalda dagar med föräldrapenning att ligga runt 45,3 miljoner dagar under perioden 2024–2027 (ca 14 miljoner dagar eller 31 procent förväntas betalas ut till män och ca 31 miljoner dagar eller 69 procent till kvinnor).

Inflationen påverkar prisbasbeloppet, som bestämmer den högsta ersättningsnivån i föräldrapenningen. Höjt prisbasbelopp och ökande timlöner innebär att medelersättningen för föräldrapenning ökar.

Nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn fortsätter under 2024 att vara på den förhöjda nivå som uppstod under pandemin. Antalet ersättningstillfällen har ökat något, medan ersättningslängden har minskat jämfört med 2020 och 2021. Antalet utbetalda dagar för vård av sjukt barn förväntas minska något under perioden, men ligga kvar på en högre nivå än innan pandemin. Liksom för föräldrapenningen påverkar prisbasbeloppet och ökande timlöner ersättningsnivån för tillfällig föräldrapenning, och medelersättningen ökar därför över tid. Utgifterna för tillfällig föräldrapenning förväntas därför öka under perioden.

Utgifterna för graviditetspenning förväntas minska svagt de kommande åren, som en följd av att färre barn förväntas födas.

Utgifterna inom anslaget förväntas även minska till följd av aviserade förslag i promemorian Indragna eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig häktning eller verkställighet av frihetsberövande straff (S2024/01410) som föreslås träda i kraft 1 juli 2025 (se vidare utg.omr. 10 avsnitt 3.8). Regeringen avser att vidta åtgärder för att stärka samhällsvården genom att genomföra förslag från betänkandet Barn och unga i samhällets vård (SOU 2023:66), vilket beräknas öka utgifterna inom anslaget (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.5).

Lagförslagen om begränsning av möjligheterna att använda föräldrapenning på arbetsfri tid och när föräldern förvärvsarbetar

I budgetpropositionen föreslår regeringen att föräldrapenning på grundnivå och lägstnivå på arbetsfri tid ska kunna lämnas om föräldern tar ut föräldrapenning på motsvarande eller högre förmånsnivå och ersättningsnivå i direkt anslutning till den arbetsfria tiden. Detta ska endast gälla för perioder av arbetsfri tid om högst fyra dagar. Vidare föreslås att en förälder som arbetar högst sju åttondelar av normal arbetstid inte ska kunna välja på vilken förmånsnivå som ersättning på grundnivå eller lägstnivå ska tas ut. Det innebär att den särskilda regeln om möjligheten att lämna föräldrapenning på grundnivå eller på lägstnivå som hel, tre fjärdedels, halv och en fjärdedels föräldrapenning när föräldern arbetar högst sju åttondelar av normal arbetstid slopas.

Regeringen anser att kopplingen behöver stärkas mellan föräldrapenning, avstående av arbete och ersättning för vård av barn, som är grundbulten i föräldraförsäkringen. Förslaget om att möjligheten att använda föräldrapenning på arbetsfri tid och när föräldern förvärvsarbetar ska begränsas ökar enligt regeringen enhetligheten och därmed förutsägbarheten i förmånerna, samtidigt som det fortfarande finns en stor flexibilitet i systemet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2025. Äldre föreskrifter föreslås fortfarande gälla för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Förslaget bedöms leda till att utgifterna för föräldraförsäkringen minskar något 2025 och framåt. Den samlade effekten anser regeringen dock svårt att uppskatta eftersom det bl.a. saknas uppgifter om hur vanligt det är att använda föräldrapenning på lägstnivå och grundnivå på arbetsfri tid. Förslaget bedöms ha marginella effekter för Försäkringskassan och domstolar samt för statliga myndigheter och företag i deras roll som arbetsgivare.

Anslaget 1:3 Underhållsstöd

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2 753 953 000 kronor för 2025 till anslaget 1:3 Underhållsstöd. Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Genom underhållsstödet garanterar samhället att barn med särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte betalar något underhåll eller betalar ett underhåll som är lägre än underhållsstödsbeloppet.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år och löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas.

Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att fortsätta att minska svagt. Minskningen beror huvudsakligen på att fler föräldrar reglerar underhållet för barn direkt mellan sig, exempelvis via växelvist boende. Det genomsnittliga utbetalningsbeloppet per barn och månad har historiskt ökat på grund av en ökande andel barn med fullt underhållsstöd och höjda ersättningsnivåer. Det genomsnittliga utbetalningsbeloppet förväntas fortsätta att öka svagt samtidigt som direkta inbetalningar från bidragsskyldiga beräknas att öka något. Sammantaget innebär det att utgifterna för underhållsstöd förväntas att öka under prognosperioden.

Anslaget 1:4 Adoptionsbidrag

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 14 784 000 kronor för 2025 till anslaget 1:4 Adoptionsbidrag. Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige genom adoption som har förmedlats av auktoriserade adoptionssammanslutningar. Sett över en längre period har antalet adoptioner minskat och pandemin innebar en än lägre nivå av ansökningar om adoptionsbidrag.

Anslaget 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 123 300 000 kronor för 2025 till anslaget 1:5 Barnpension och efterlevandestöd. Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd.

Barnpension är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit.

Antalet barnpensioner beräknas minska något under prognosperioden mot bakgrund av relativt låg dödlighet och invandring. Även antalet mottagare av efterlevandestöd förväntas minska. En minskad invandring är en förklaring till färre ansökningar om efterlevandestöd. Samtidigt ökar medelbeloppet för efterlevandestöd som en följd av höjt prisbasbelopp. Sammantaget väntas utgifterna för anslaget öka något under prognosperioden.

Anslaget 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 6 637 908 000 kronor för 2025 till anslaget 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag. Anslaget får användas för utgifter för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag samt statlig ålderspensionsavgift för dessa förmåner.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag eller omvårdnadsbidrag för samt storleken på bidraget. Från och med den 1 januari 2019 har omvårdnadsbidrag ersatt den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Det har skett en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag, och antalet mottagare av vårdbidrag är litet.

Antalet mottagare av omvårdnadsbidrag förväntas öka över tid. Även prisbasbeloppet beräknas öka, vilket påverkar förmånsnivån. Utgifterna för anslaget förväntas därför sammantaget öka under prognosperioden.

Anslaget 1:7 Pensionsrätt för barnår

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 7 747 900 000 kronor för 2025 till anslaget 1:7 Pensionsrätt för barnår. Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår.

Pensionsrätt för barnår kan tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år och utgifterna påverkas därmed av hur många barn som föds. Pensionsgrundande belopp för barnår fastställs utifrån det för föräldern förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ. Beloppen som beräknas i de olika beräkningsalternativen påverkas av timlöneutvecklingen, inkomstbasbeloppets utveckling och utvecklingen av den pensionsgrundande inkomsten. Antalet barn i de yngre åldrarna förväntas minska de kommande åren, vilket innebär lägre utgifter. Samtidigt påverkar ökande timlöner och inkomstbasbelopp samt sysselsättningen utgifterna. Även regleringsbelopp som avser avvikelser mellan det preliminära belopp som har tagits ut och faktisk avgift påverkar utgifterna. Sammantaget förväntas utgifterna för anslaget minska under prognosperioden.

Anslaget 1:8 Bostadsbidrag

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 3 440 176 000 kronor för 2025 till anslaget 1:8 Bostadsbidrag. Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer och till unga som fyllt 18 år men inte 29 år.

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag. Därutöver kan bostadsbidrag betalas ut till ungdomshushåll. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låga inkomster. Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar utgifterna. Även demografiska förändringar påverkar utgifterna, t.ex. antalet födda barn.

Den största delen av bostadsbidraget betalas ut till barnfamiljer. Enligt Försäkringskassan beräknas antalet hushåll med bostadsbidrag vara ca

121 000 i genomsnitt under 2024, fördelat på ca 104 000 barnhushåll och ca 18 000 ungdomshushåll. Antalet barnhushåll med bostadsbidrag och ungdomshushåll förväntas minska de kommande åren.

Regeringen föreslår att regeln om tillgodoräknande av hemlandstid för sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning ska tas bort för att motverka orättvisa skillnader i grundskyddet för olika grupper, vilket ökar utgifterna för bostadsbidrag med 100 miljoner kronor 2025 (se vidare utg.omr. 10 avsnitt 3.11).

Lagförslagen om förlängning och nedtrappning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag

Det tillfälliga tilläggsbidraget har lämnats i en följd under perioden den 1 juli 2022–31 december 2024. Tilläggsbidraget lämnades under delar av 2020 och 2021 samt för perioden den 1 juli 2022–30 juni 2023 med 25 procent av det preliminära bostadsbidraget. Bidraget lämnas sedan den 1 juli 2023 med ett belopp som motsvarar 40 procent av det preliminära bostadsbidraget.

Tilläggsbidraget är ett stöd av extraordinär karaktär som lämnats under en begränsad tidsperiod, först under en period med covid-19-pandemin följt av en period med hög inflation. Det är fortfarande lågkonjunktur i svensk ekonomi. Den ekonomiska utvecklingen har dock vänt och framtiden ser ljusare ut, vilket enligt regeringen minskar behovet av det extraordinära bidraget. Samtidigt är det betydelsefullt att fler personer kommer i arbete och klarar sin försörjning på det sättet. Personer som har ett arbete har också en betydligt lägre risk för låg ekonomisk standard. Regeringen föreslår därför i budgetpropositionen att tilläggsbidraget ska förlängas t.o.m. den 30 juni 2025 för att fortsätta att stödja ekonomiskt utsatta hushåll, men med ett belopp som motsvarar 25 procent av det preliminära bostadsbidraget.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

Tilläggsbidraget kommer enligt regeringen i snitt att kunna nå 100 000 barnfamiljer och den totala kostnaden för förlängningen beräknas till 412 miljoner kronor, vilket föreslås belasta anslaget 1:8 Bostadsbidrag för 2025. Regeringen bedömer att de ekonomiska konsekvenserna ryms inom Försäkringskassans ramar och inte kommer att ge upphov till några kostnadsökningar för de allmänna domstolarna.

Motionerna

Socialdemokraterna

Anders Ygeman m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2024/25:3028 yrkande 1 att riksdagen anvisar 5 369 000 000 kronor mer till utgiftsområde 12 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025. Till anslaget 1:1 Barnbidrag anvisar motionärerna 4 463 miljoner kronor mer än regeringen för att höja

barnbidraget med 200 kronor per månad och barn. Till anslaget 1:8 Bostadsbidrag anvisar motionärerna 906 miljoner kronor mer än regeringen till följd av förslag om att fr.o.m. den 1 juli 2025 lämna det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget permanent med en ersättning om 40 procent av bidragsbeloppet. Enligt motionärerna behöver bostadsbidraget stärkas för att stötta barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet. Förslaget kommer att ge en familj med maximalt bostadstillägg 2 100 kronor mer per månad. I yrkandena 3 och 4 föreslår motionärerna tillkännagivanden om nämnda förslag.

Vänsterpartiet

I partimotion 2024/25:1916 föreslår Nooshi Dadgostar m.fl. (V) att riksdagen anvisar 14 387 900 000 kronor mer till utgiftsområde 12 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025. Till anslaget 1:1 Barnbidrag anvisar motionärerna 9 400 miljoner kronor mer än regeringen eftersom barnbidraget föreslås höjas med 400 kronor per månad och barn för att stötta hushållen och kompensera för inflationen. Till anslaget 1:2 Föräldraförsäkring anvisar motionärerna 1 400 miljoner kronor mer än regeringen, varav 400 miljoner kronor avser ett förslag om att höja grundnivån i föräldrapenningen till 333 kronor per dag och 1 000 miljoner kronor avser att höja taket i den tillfälliga föräldrapenningen till 10 prisbasbelopp så att 80 procent av löntagarna har inkomster under taket. Till anslaget 1:8 Bostadsbidrag anvisar motionärerna ca 3 588 miljoner kronor mer än regeringen. Till anslaget avsätts 4 100 miljoner kronor till följd av att bl.a. inkomstgränserna höjs och att hushåll utan barn ska kunna få bostadsbidrag fram till riktåldern för pension. Anslaget minskas med 412 miljoner kronor eftersom motionärerna avvisar regeringens förslag om förlängning och nedtrappning av det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget till förmån för den permanenta höjningen av bostadsbidraget. Dessutom minskas anslaget med 100 miljoner kronor till följd av förstärkning inom arbetslöshetsförsäkringen och med 100 miljoner kronor för att flyktingundantaget bibehålls i aktivitets- och sjukersättningen. I kommittémotion 2024/25:1926 av Isabell Mixter m.fl. (V) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att höja barnbidraget med 400 kronor per månad och i yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen till 333 kronor per dag.

Centerpartiet

I kommittémotion 2024/25:2156 föreslår Martina Johansson m.fl. (C) att riksdagen anvisar 1 300 000 000 kronor mindre till utgiftsområde 12 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025. Till anslaget 1:1 Barnbidrag anvisar motionärerna 1 300 miljoner kronor mindre än regeringen till följd av motionärernas förslag om att avskaffa flerbarnstillägget i barnbidraget. Till anslaget 1:2 Föräldraförsäkring anvisar motionärerna 200 miljoner kronor mindre än regeringen som en konsekvens av att motionärerna föreslår att de s.k. lägstanivådagarna avskaffas. Till anslaget 1:8 Bostadsbidrag anvisar

motionärerna 200 miljoner kronor mer än regeringen till följd av ett förslag om sänkt arbetslöshetsersättning.

Miljöpartiet

I kommittémotion 2024/25:3213 föreslår Märta Stenevi m.fl. (MP) att riksdagen anvisar 7 294 000 000 kronor mer till utgiftsområde 12 än vad som föreslås i budgetpropositionen för 2025. Till anslaget 1:1 Barnbidrag anvisar motionärerna 5 380 miljoner kronor mer än regeringen, varav 5 300 miljoner kronor avser ett förslag om att höja barnbidraget med 230 kronor per månad och barn samt 80 miljoner kronor avser ett förslag om att ge ukrainska flyktingar med tillfälligt skydd rätt till barnbidrag. Till anslaget 1:2 Föräldraförsäkring anvisar motionärerna 482 miljoner kronor mer än regeringen, varav 434 miljoner kronor tillförs för att höja graviditetspenningen utifrån ett förslag om att fr.o.m. juli 2025 införa ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida under slutet av graviditeten. Till anslaget tillförs också 48 miljoner kronor till följd av att ukrainska flyktingar med tillfälligt skydd ska få rätt till föräldrapenning. Till anslaget 1:3 anvisar motionärerna 100 miljoner kronor mer än regeringen eftersom underhållsstödet höjs enligt beräknad inflation. Till anslaget 1:8 Bostadsbidrag anvisar motionärerna 1 232 miljoner kronor mer än regeringen. Anslaget ökar dels med 1 200 miljoner kronor som en följd av att det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget permanentas på en nivå om 40 procent av det preliminära bostadsbidraget fr.o.m. den 1 januari 2025, och dels med 32 miljoner kronor för att ukrainska flyktingar med tillfälligt skydd ska få rätt till bostadsbidrag. Slutligen föreslår motionärerna att det införs ett nytt anslag, 99:1, till vilket anvisas 100 miljoner kronor. Anslaget avser att kompensera våldsutsatta personer för uppkomna kostnader när de tvingas lämna sin bostad.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har bestämt ramen för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn till ca 105 miljarder kronor för 2025. Utskottet ska nu bestämma nivån på de olika anslagen inom utgiftsområdet.

Familjepolitiken stärker barnhushållens ekonomi och bidrar till ett jämställt föräldraskap. Den ökar möjligheterna för män och kvinnor att kombinera familjeliv och arbetsliv, minskar skillnader i ekonomisk levnadsstandard mellan hushåll med och utan barn samt har god träffsäkerhet, som utskottet dock liksom regeringen anser kan förbättras ytterligare.

Utskottet konstaterar att flexibiliteten i försäkringen har ökat för olika familjekonstellationer genom att föräldrar med gemensam vårdnad om ett barn sedan den 1 juli 2024 kan överlåta 45 dagar med föräldrapenning vardera till någon annan som är försäkrad för föräldrapenning. En förälder med ensam vårdnad om ett barn kan överlåta 90 dagar med föräldrapenning till en annan försäkrad. Sedan den 1 juli 2024 har även antalet dagar som föräldrar kan använda för samma barn och tid, s.k. dubbeldagar, utökats från 30 till 60 dagar.

För att ytterligare öka flexibiliteten kan dubbeldagarna användas fram till dess att barnet är 15 månader, i stället för 12 månader som gällde tidigare.

Utskottet delar regeringens bedömning att barnhushåll i ekonomisk utsatthet har behov av fortsatt stöd och ställer sig bakom regeringens förslag om att förlänga tidsperioden för det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget t.o.m. den 30 juni 2025. I takt med att den ekonomiska utvecklingen synes vända och framtiden ser ljusare ut, får det också anses rimligt att ersättningen sänks till 25 procent av det preliminära bostadsbidraget.

Vid uttag av föräldrapenning på sjukpenningnivå finns i dag ett krav som innebär att föräldern måste ta ut föräldrapenning för dagar direkt före eller efter exempelvis en helg eller annan arbetsfri dag. För ersättning på lägsta- och grundnivån gäller inte detta krav. Eftersom föräldraförsäkringen först och främst är en kompensation för utebliven arbetsinkomst när en förälder tar hand om sitt barn, föreslår regeringen att samma krav på sammanhängande föräldraledighet som redan finns på sjukpenningnivån ska införas också på lägsta- och grundnivån. Genom att införa samma regler för lägstanivå och grundnivå som för sjukpenningnivå blir regelverket mer enhetligt. Utskottet ser positivt på regeringens förslag till lagändring som får anses rimligt och ändamålsenligt. Förslaget bedöms leda till att utgifterna för föräldraförsäkringen minskar något 2025 och framåt.

Utskottet noterar att utgifterna inom bostadsbidraget beräknas öka under 2025 till följd av förslagen om att regeln för tillgodoräknande av hemlandstid för sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning ska tas bort. Utskottet noterar att utgifterna för föräldraförsäkringen förväntas minska till följd av ett förslag om indragning eller minskade socialförsäkringsförmåner för den som undanhåller sig häktning eller verkställighet av frihetsberövande straff samtidigt som utgifterna förväntas öka eftersom regeringen avser att vidta åtgärder för att stärka samhällsvården genom att genomföra förslagen från betänkandet Barn och unga i samhällets vård (SOU 2023:66).

Sammantaget anser utskottet att de anslagsnivåer som regeringen föreslår inom utgiftsområde 12 är väl avvägda. Därmed tillstyrker utskottet proposition 2024/25:1 utgiftsområde 12 punkterna 1–3 och avstyrker motionerna 2024/25:1916 (V), 2024/25:1926 (V) yrkandena 6 och 12, 2024/25:2156 (C), 2024/25:3028 (S) yrkandena 1, 3 och 4 samt 2024/25:3213 (MP).

Särskilda yttranden

1. Statens budget inom utgiftsområde 12 (S)

Anders Ygeman (S), Sanne Lennström (S), Jessica Rodén (S), Åsa Eriksson (S) och Ola Möller (S) anför:

Det är halvtid i mandatperioden. Sverige kommer ur kostnadskrisen fattigare än vi hade behövt göra. Tio års reallöneökningar har uttraderats och vanliga svenskar kommer att ha lägre löner när regeringens mandatperiod slutar än när den började. Arbetslösheten är den högsta på ett decennium och Sveriges tillväxt är bland de lägsta i Europa. Gängvåldet kryper ned i åldrarna, och regeringen och Sverigedemokraterna har drivit fram en akut sjukvårdskris i hela landet.

I årets budgetproposition skär regeringen ned på sjukvården, låter nyrekryteringen till gängen fortgå, struntar i framtiden för byggbranschen och industrin och vägrar stötta alla de som kämpar med att få ihop ekonomin. När svenska folket vill ha åtgärder för att ta tag i de problem de möter i sin vardag väljer regeringen att låna pengar för att sänka skatten för de som tjänar allra mest.

Sverige kan bättre än så här. I Socialdemokraternas budgetförslag visar vi att det finns ett tydligt alternativ till regeringens passivitet. Vi prioriterar förstärkningar till sjukvården och åtgärder för att stärka Sveriges tillväxt. Vi går fram med kraftfulla åtgärder för att stoppa våldet här och nu och bryta nyrekryteringen till kriminella gäng. Samtidigt stöttar vi alla de barnfamiljer och pensionärer som drabbats hårt av kostnadskrisen.

Riksdagen har genom sitt beslut den 27 november 2024 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 12 inte får överstiga 104 531 449 000 kronor 2025 (bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49). Eftersom Socialdemokraternas förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över denna nivå kan vi inte reservera oss till förmån för detta förslag. Socialdemokraternas budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer vi att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Socialdemokraternas politik inom utgiftsområde 12. Förslagen till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 12 läggs fram i kommittémotion 2024/25:3028.

Socialdemokraternas förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:3199. Motionen behandlas i betänkandet 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 5 i det betänkandet.

Socialdemokraternas budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 12 innebär att barnbidraget höjs med 200 kronor per månad och barn. Vidare permanentas det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget fr.o.m. den 1 juli 2025 med en ersättning om 40 procent av bidragsbeloppet. En familj med

maximalt bostadstillägg kommer därmed att kunna få 2 100 kronor mer per månad.

Sammantaget bör 5 369 000 000 kronor mer än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

2. Statens budget inom utgiftsområde 12 (V)

Tony Haddou (V) anför:

Efter två år vid makten är regeringens och Sverigedemokraternas prioriteringar tydliga. I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan och äldreomsorgen satsar de på skattesänkningar för de rika. Vänsterpartiet konstaterar att regeringen på punkt efter punkt misslyckas med att hantera allvarliga samhällsproblem. Stora grupper tycks osynliga när de partier som ingår i regeringsunderlaget helt bortser från de problem som drabbar de som har svårt att få vardagsekonomin att gå ihop. Med regeringens och Sverigedemokraternas budget ökar ojämlikheten, den växande arbetslösheten lämnas utan åtgärd och klimatomställningen får vänta. Dessutom fortsätter nedskärningarna inom välfärden.

Vänsterpartiets budgetförslag står i stället för en politik som hanterar samhällsproblemen och som skyddar de som har det sämst ställt. För att skapa utrymme för bl.a. en prioriterad resursökning till välfärdssektorn, påskyndad klimatomställning, sänkta kostnader i kollektivtrafiken, ett högkostnadsskydd i tandvården samt högre ersättningar i arbetslöshetsersättningen och socialförsäkringarna måste personer med högre inkomster bidra mer.

Riksdagen har genom sitt beslut den 27 november 2024 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 12 inte får överstiga 104 531 449 000 kronor 2025 (bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49). Eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över denna nivå kan jag inte reservera mig till förmån för detta förslag. Vänsterpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer jag att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Vänsterpartiets politik inom utgiftsområde 12. Förslagen till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 12 läggs fram i partimotion 2024/25:1916.

Vänsterpartiets förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:1924. Motionen behandlas i betänkandet 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 6 i det betänkandet.

Vänsterpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 12 innebär en höjning av barnbidraget med 400 kronor per månad och barn för att stötta hushållen och kompensera för inflation samt av grundnivån i föräldrapenningen till 333 kronor per dag. Vidare höjs taket i den tillfälliga föräldrapenningen till 10 prisbasbelopp så att 80 procent av löntagarna har inkomster under taket. Anslaget för bostadsbidraget höjs på grund av bl.a. höjd nivå på inkomstgränserna och för att hushåll utan barn ska kunna få bostadsbidrag fram till riktåldern för pension. Anslaget minskar till följd av att bl.a. flyktingundantaget bibehålls i aktivitets- och sjukersättningen och regeringens förslag

om förlängning och nedtrappning av det tillfälliga tilläggsbidraget avvisas till förmån för den permanenta höjningen av bostadsbidraget.

Sammantaget bör 14 387 900 000 kronor mer än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

3. Statens budget inom utgiftsområde 12 (C)

Anders W Jonsson (C) anför:

Sverige är i behov av en stark vision för en ekonomi som kan växa igen, där växande företag kan anställa fler. Där skolan och vidareutbildningen är så stark att den lyfter barn och ungdomar ur utanförskap och gör att deras kompetens kan bygga Sverige. Där klimatomställningen kan omfatta alla, på sjysta villkor, och är en konkurrensfördel för innovativa gröna företag som får grön el. Där grundläggande samhällsservice och infrastruktur fungerar i hela landet. Ett Sverige som fungerar.

Inför 2025 står i stället svensk ekonomi inför tre allvarliga kriser: Den första, arbetslöshetskrisen, är resultatet av passivitet och kontraproduktiv politik. Den andra, krisen för klimatomställningen och elektrifieringen, har regeringen på två år skapat helt själv genom undermålig politik. Den tredje krisen, den samhällsfarliga kriminaliteten – i synnerhet bland unga – fortsätter oförminskat trots ihärdiga löften om att lösa den, eftersom politiken är halv och haltande. Samtidigt ser vi att en stor orättvisa just nu splittrar vårt land. I Sveriges gles- och landsbygder, där skattetrycket är som allra störst, fungerar infrastruktur, vård, skola och omsorg som allra sämst.

Det är genom kloka reformer, inte populism, som svensk ekonomi tagit sig igenom tidigare kriser. Men det kräver att det finns någon kraft inom politiken som står upp för grundläggande principer som att det ska löna sig att arbeta, att skola och utbildning är grunden för välstånd i hela landet, att vi inte kan börja öka utsläppen om vi ska kunna förhindra en klimatkatastrof och att företagen är vår tillväxtmotor. Centerpartiet tar upp stafettpinnen från tidigare framgångsrika ekonomiska reformer för att föra in dessa perspektiv i debatten igen.

Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den som Centerpartiet önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 12. Centerpartiets budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat.

Centerpartiets samlade förslag när det gäller staten budget finns i partimotion 2024/25:2962. Motionen behandlas i betänkande 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 7 i det betänkandet. I den motionen finns också förslag till ram för utgiftsområde 12. Förslaget till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 12 läggs fram i kommittémotion 2024/25:2156.

Föräldraförsäkringen finns till för att alla föräldrar ska ges förutsättningar att ge sina barn en god omsorg och bygga upp den viktiga anknytningen mellan

barn och förälder under de första levnadsåren. Centerpartiet vill se en enkel, modern och tydlig föräldraförsäkring som tar avstamp i principen om barnets bästa. En sådan försäkring måste vara anpassad till vårt moderna samhälle och arbetsliv och olika familjekonstellationer och premiera ett jämställt uttag av föräldradagar.

Centerpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 12 innebär att flerbarnstillägget för det andra barnet i barnbidraget avskaffas eftersom det minskar barnbidragets omfördelande profil samtidigt som förstärkningen av familjers ekonomi är marginell. Även de s.k. lägstanivådagarna avskaffas. Anslaget för bostadsbidrag ökar till följd av ett förslag om sänkt arbetslöshetsersättning.

Sammantaget bör 1 300 000 000 kronor mindre än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

4. Statens budget inom utgiftsområde 12 (MP)

Annika Hirvonen (MP) anför:

Sverige är ett land med enorma möjligheter. Vi är ett av världens rikaste och mest jämställda länder med väl utbyggda system för välfärd och trygghet. Vi är en industrination som historiskt legat i framkant av utvecklingen. Det finns mycket bra att bygga vidare på.

Samtidigt som Sverige är starkt står vi inför stora utmaningar. Effekterna av klimatförändringarna syns allt tydligare, Putins krig mot Ukraina fortgår och otryggheten och klyftorna växer. Det hänsynslösa våldet kryper längre ned i åldrarna. I stället för att bygga på våra styrkor och tackla problemen lägger regeringen fram en budget med större satsningar på utsläppsökningar än på utsläppsminskningar och som minskar den biologiska mångfalden, drar ned på ambitioner om fred och sänker skatten för de allra rikaste. Regeringens budget löser inga samhällsproblem utan spär på de som redan finns.

I Miljöpartiet de grönas budgetmotion visar vi vägen till ett annat samhälle. Vi vill genomföra den gröna omställning som krävs för att klara klimatmålen och bevara naturens mångfald. Vi vill göra stora investeringar i energi-effektivisering samt ren och förnybar energi. Vi vill satsa på tåg, kollektivtrafik och fler elbilar. Vi vill bevara och stärka den biologiska mångfalden – i havet såväl som i skogen. I regeringens budget lyser klimatpolitiken med sin frånvaro, arter tillåts dö ut och välfärden är fortsatt underfinansierad.

I stället för att sänka skatten för de som har mest och tjänar mest vill vi satsa på vår gemensamma välfärd som ger trygghet och stabilitet för människor. Det behövs mer resurser till familjerna, socialtjänsten, skolan och förskolan för att barnen ska få en tryggare start. Det i sig är den bästa satsningen för att få bort våldet på sikt. Vi vill se ett samhälle där de som arbetar inom vården orkar jobba kvar och där alla ska kunna lita på att de får vård när de behöver det. Unga ska känna att de är med och bidrar, vilket skapar hopp och framtidstro.

Den ekonomiska politik som regeringen för är förlegad och gör att vi backar in i framtiden. Vi behöver kraftfulla investeringar för att klara klimatmålen

och fortsätta ligga i framkant i industriutvecklingen. Ekonomin måste bli mer cirkulär och hållbar. Sverige kan och förtjänar bättre.

Riksdagen har genom sitt beslut den 27 november 2024 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 12 inte får överstiga 104 531 449 000 kronor 2025 (bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49). Eftersom Miljöpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över denna nivå kan jag inte reservera mig till förmån för detta förslag. Miljöpartiets budgetalternativ bör ses som en helhet. Därför väljer jag att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om Miljöpartiets politik inom utgiftsområde 12. Förslagen till statens budget för 2025 inom utgiftsområde 12 läggs fram i kommittémotion 2024/25:3213.

Miljöpartiets förslag när det gäller statens budget finns i partimotion 2024/25:3220. Motionen behandlas i betänkandet 2024/25:FiU1, och vårt samlade förslag framgår av reservation 8 i det betänkandet.

Miljöpartiets budgetalternativ när det gäller utgiftsområde 12 innebär att nivån höjs på barnbidraget med 230 kronor per månad och barn, att graviditetspenningen höjs genom ett förslag om att fr.o.m. juli 2025 införa ett modernare socialförsäkringsskydd för gravida under slutet av graviditeten, och att underhållsstödet höjs utifrån beräknad inflation. Vidare föreslås att det tillfälliga tilläggsbidraget permanentas på en nivå om 40 procent av det preliminära bostadsbidraget fr.o.m. den 1 januari 2025 och att ukrainska flyktingar med tillfälligt skydd får rätt till barnbidrag, föräldrapenning och bostadsbidrag. Ett nytt anslag som avser att kompensera våldsutsatta personer för uppkomna kostnader när de tvingas lämna sin bostad bör införas.

Sammantaget bör 7 294 000 000 kronor mer än vad regeringen föreslår anvisas inom utgiftsområdet för 2025.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025 utgiftsområde 12:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1, 3.9 och 3.10).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2024:471) om ändring i lagen (2023:907) om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.2 och 3.10).
3. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:1916 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2024/25:1926 av Isabell Mixter m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att höja barnbidraget med 400 kronor per månad och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör höja grundnivån i föräldraförsäkringen till 333 kronor per dag och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2156 av Martina Johansson m.fl. (C):

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabellen i motionen.

2024/25:3028 av Anders Ygeman m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja barnbidraget med 200 kronor per månad och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att permanenta tilläggsbidraget i bostadsbidraget med en ersättning på 40 procent av bidragsbeloppet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3213 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabell A i motionen.

BILAGA 2

Regeringens och motionärernas
anslagsförslag

Anslag för 2025 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk
trygghet för familjer och barn

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag		Avvikelse från regeringen			
			S	V	C	MP
1:1 Barnbidrag	32 048 147	4 463 000	9 400 000	−1 300 000	5 380 000	
1:2 Föräldrapenning	50 765 281	±0	1 400 000	−200 000	482 000	
1:3 Underhållsstöd	2 753 953	±0	±0	±0	100 000	
1:4 Adoptionsbidrag	14 784	±0	±0	±0	±0	
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 123 300	±0	±0	±0	±0	
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	6 637 908	±0	±0	±0	±0	
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 747 900	±0	±0	±0	±0	
1:8 Bostadsbidrag	3 440 176	906 000	3 587 900	200 000	1 232 000	
Förslag till anslag utöver regeringens förslag						
99:1 Flyttpeng vid våld	±0	±0	±0	±0	100 000	
Summa för utgiftsområdet	104 531 449	5 369 000	14 387 900	−1 300 000	7 294 000	

BILAGA 3

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 9 och 11 §§ och 97 kap. 23 a § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

9 §¹

Föräldrapenning lämnas enligt följande förmånsnivåer:

- 1. Hel föräldrapenning lämnas för dag när föräldern inte förvärvsarbetar.
- 2. Tre fjärdedels föräldrapenning lämnas när föräldern förvärvsarbetar högst en fjärdedel av normal arbetstid.
- 3. Halv föräldrapenning lämnas när föräldern förvärvsarbetar högst hälften av normal arbetstid.
- 4. En fjärdedels föräldrapenning lämnas när föräldern förvärvsarbetar högst tre fjärdedelar av normal arbetstid.
- 5. En åttondels föräldrapenning lämnas när föräldern förvärvsarbetar högst sju åttondelar av normal arbetstid.

Föräldrapenning får dock lämnas som bel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning på grundnivå enligt 23 § eller på lägstannivå enligt 24 § när föräldern arbetar högst sju åttondelar av normal arbetstid.

11 §

Föräldrapenning på sjukpenningnivå enligt 21 och 22 §§ lämnas för tid som normalt är arbetsfri för föräldern endast om han eller hon i direkt anslutning till den arbetsfria tiden får föräldrapenning på motsvarande eller högre förmånsnivå. Detta gäller dock endast för perioder av arbetsfri tid om högst fyra dagar.

Föräldrapenning lämnas för tid som normalt är arbetsfri för föräldern endast om han eller hon i direkt anslutning till den arbetsfria tiden får föräldrapenning på motsvarande eller högre förmånsnivå och ersättningsnivå. Detta gäller dock endast för perioder av arbetsfri tid om högst fyra dagar.

97 kap.

23 a §²

Bostadsbidrag lämnas månadsvis som tilläggsbidrag till barnfamiljer med ett belopp som motsvarar 40 procent av det preliminära bostadsbidrag som lämnas enligt 95 kap. 2 § första stycket 1–4 för samma månad.

Bostadsbidrag lämnas månadsvis som tilläggsbidrag till barnfamiljer med ett belopp som motsvarar 25 procent av det preliminära bostadsbidrag som lämnas enligt 95 kap. 2 § första stycket 1–4 för samma månad.

¹ Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

² Senaste lydelse 2023:441.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025 i fråga om 97 kap. 23 a § och i övrigt den 1 april 2025.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för bostadsbidrag som avser tid före den 1 januari 2025 och för föräldrapenning som avser tid före den 1 april 2025.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:471) om ändring i lagen (2023:907) om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att punkt 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2024:471) om ändring i lagen (2023:907) om ändring i lagen (2023:440) om ändring i lagen (2022:1857) om ändring i lagen (2022:1042) om ändring i socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.